

PTUJSKI

Politično gospodarski tednik.

Štev. 44

Ptuj, 27. novembra 1921

III. letnik

Na narodni praznik, 1. decembra

priredi

Jugoslovanska Matica v Društvenem domu

slavnosten VEČER

— Začetek ob 20. uri. —

Pridite vsi! Pokažimo, da smo edini v vprašanju rešitve neosvobojenih bratov in sestr!

Naprej!

(Ob prazniku ujedinjenja.)

V četrtek, 1. decembra praznujemo v četrtič naš največji narodni praznik, praznik našega ujedinjenja. Kako veselo so utripala takrat naša srca! Končana je bila svetovna vojska. Končala pa se je tako, da se je zrušila trhla Avstrija, na njenih razvalinah pa se je začelo novo življenje. Česar bi ne bili nikdar sanjali, se je uresničilo. Slovenci so po lastni volji s Hrvati podali roko Srbu, da ožive novo državo ujedinjenih Srbov, Hrvatov in Slovencev.

Kakor še nikdar v zgodovini, smo bili takrat slavnostno razpoloženi. Veličastni sprevod je v Ptujju takrat to jasno pokazal. Zgrnilo se je ljudstva, praznično oblečenega, na okrašenih vozovih, mladeniči in možje na čilih konjih, iz vse okolice v Ptuj, da javno in slovesno pokažejo začetek nove dobe. Kdor je prisostvoval oni manifestaciji, ogromni udeležbi pri slavnostni službi božji pred dominikansko vojašnico, ko se je prečital kraljev manifest o ujedinjenji naši državi, je občutil v srcu, da se začne nekaj izrednega, da se pričinja nova doba.

Slavnostno razpoloženje tistih dni se je pogojevalo. Prihajali so dnevi, ko je bilo treba

Stari Poetovio.

Predaval dr. Vladimir Travner.

Nadaljevanje.

To sliko nam izpopolnjujejo številni napis, kipi, sohe, reliefi, sarkofagi, novci itd., ki so se našli. Posebno znameniti so kameni, ki so vidni na podstavku mestnega stolpa, med njimi sosebno kamen pod stopnicami nasproti cerkvenim vratom z napisom „Caesius . . . ingenuus Peotovicne“, ker je to najstarejše še v izvorniku ohranjeno ime našega mesta.

Mnogo izkopnin hrani mestni muzej, nekaj jih je tudi na ptujskem gradu. Najlepše in najdragocenejše se nahajajo v graških in dunajskih muzejih. Te izkopnine nam pripovedujejo o navadah in šegah prebivalcev, o njihovih imenih itd. Iz njih poznamo, katera božanstva so častili, skratko, te izkopnine so živa priča nekdanjega življenja v Poetoviju. Mnogo teh spomenikov se je zgubilo, marsikak spomenik, ki se je ohranil stoletja, so

sleči praznično obleko, pa obleči vsakdanjo delavsko. Saj je nastala naša država na razvalinah nekdanje Avstrije, na razvalinah svetovne vojske. Kdor je pametno in trezno mislil, je moral vedeti, da se z novo državo začne tudi novo delo za njo. Zakaj iz razvalin in na razvalinah je bilo treba ustvariti novo državno stavbo naše Jugoslavije.

Minila so tri leta od tistih dni, tri leta, v katerih smo gradili svojo državo. Kaka so bila ta leta, kaj smo dosegli v tej dobi?

Počasi je napredovalo naše delo. Delavcev ni bilo obilo, izvežbanih, vstrajnih delavcev še manj. Bilo je pa še tudi takih delavcev, ki so rajši stali ob strani pri delu ali pa delo celo ovirali. Zato ni čuda, da je le počasi napredovalo delo pri zgradbi naše ujedinjene domovine. Ne smemo se čuditi, da je ta ali oni pri delu opešal, drugi postal nekoliko malodušen, ko je videl, da njegovo delo ne rodi takojšnjega in obilega sadu.

Ali bilo je tudi vstrajnih delavcev. Ti se niso dali oplasiti prvim neuspehom. Če so zadeli na ovire in težave, se niso ustrašili. S podvojeno silo so gledali, da premagajo težave. In začeli so se kazati uspehi. Večkrat so bili to mali, neznamni uspehi. Ali kazali so, da delo ni zastoj, da se po takih uspehih pride do zaželjenega namena.

Najvažnejše delo, ki smo je storili v prvih treh letih našega skupnega življenja in delovanja, je pač naša ustava, sprejeta letos na Vidov dan. Z njo je položen trden temelj, na katerem moremo graditi dalje. Svojo trdnost je pokazal ta temelj, ko so naši vnanji neprijatelji, računajoč na našo neslogo, letošnjo jesen poskusili, da omajajo ta temelj. Ali videli so, kako složno, edino smo nastopili proti njim za našo edinstveno državo.

Misel naše edinstvenosti zmaguje. Naše kulturne organizacije so bile prve, ki so se strnile v enotne državne organizacije. Naši kmeti so letos šli doli k Srbom pogledat njihovo delo in življenje in sklenili z njimi ožje znanstvo in prijateljstvo. Naši obrtniki in trgovci iščejo stikov s svojimi tovariši v

razbili neuki ljudje ali pa jih uporabili, ko so zidali svoje hiše. Mnogo teh starodavnih prič pa še krije zemlja in marsikaj nam bo postalo iz te davne dobe jasnejše, ko jih izkoplje izvedenec.

Pa že ti dodatki nam zadostujejo, da si napravimo precej natančno sliko starega Poetovija.

Najvažnejši del in središče mesta je bil brezdvomno tam, kjer je stalo največje svetišče, tretji Mitrej, tukaj sta se najbrže križali glavni ulici dekumanus maximus in cardo maximus. V teh ulicah so stale najlepše in največje hiše, ki pa so se razlikovale od hiš v Rimu in v ostali Italiji, ker so se morale stavbe prilagoditi krajevnim in podnebnim razmeram. Tudi so se tukaj nahajala važnejša državna poslopja, ki so bila krasnejša in razkošnejša, kakor v sedanjih mestih. Ob Dravi so živeli ubožnejši sloji, sosebno ribiči, obrtniki in mali rokodelci. Isto velja več ali manj za del mesta na desnem bregu. Ob hajdinskem klancu so stala, kakor omenjeno, poslopja carinskega urada. Svetišče, kapelice, soh in spomenikov je bilo v mestu mnogo. Gotovo

drugih delih države in se vežejo z njimi v tesnejše zveze. Naša uprava pa skrbi, da enotno preuredi državne naprave in jih zedini v delu za skupno prospevajočo Jugoslavijo.

Naprej! je bilo geslo dosedanjim našim delavcem. Naprej! mora ostati geslo tudi dalje, dokler ne dosežemo močne, srečne Jugoslavije.

Katarinin sejem.

Najvažnejši med tremi letnimi sejmi v Ptujju je pač Katarinin 25. novembra. S tem časom naj bi se začela prava zima. Trgovci si žele, da je ta dan pošteno mrzlo, potem si ljudstvo priskrbi zimske obleke in obutala. Ako pa je o Katarininem toplo, odlagajo ljudje nakup zimske obleke in prebijejo zimo s staro obleko. Tako je bilo saj do svetovne vojske, ko je bilo še blaga in se je dalo dobiti blago po cenah, ktere je zmogel tudi navadni človek.

Ali tudi ti Katarinini sejmi pred vojsko, časi je prišlo nanje dosti ljudstva in je bila kupčija jako živahna, so bili le senca proti nekdanjim sejmom v Ptujju. Dokler ni poznal promet parne sile za parnike in železnice, se je vršila trgovina po rekah in po suhem z živalsko uporabo. Pri tej trgovini pa je bil Ptujju važno trgovsko mesto. Ptuj je posredoval trgovino med zahodom v Italijo in vzhodom na Ogrsko in dalje v Romunijo in celo Rusko. Poleg drugih deželskih pridelkov je posredoval Ptuj zlasti žito in živino za Italijo. Ko je v 17. stoletju živinska trgovina z Italijo najbolj cvetela, je posebna trgovska družba v Ptujju spravila v Italijo do 3500 glav živine. Na ptujjske sejme so prihajali s svojim blagom trgovci in obrtniki pa tudi kupci s Štajerskega, Hrvaškega, Kranjskega in Koroškega. Sejmi so trajali po štiri tedne, 14 dni pred in 14 dni po imenovanih sejmjskih dneh.

Vrhunec je dosegel Ptuj kot trgovsko

se je nahajalo v mestu mnogo zasebnih in javnih vrtov in nasadov, kakor so imeli Rimljani sploh mnogo smisla za udobnost in lepoto. Radi tega so si, kar smatramo za gotovo, napeljali vodovod s Pohorja. Mesto je imelo, sodeč po izkopninah, več javnih stranišč, brezdvomno so se nahajale tukaj razne telovadnice, ker je bila telovadba v starem veku visoko čislana. Ostanki amfiteatra se še niso našli. Če pa je imela mnogo manjša Flavija Solva svoje gledališče in gladiatorje, jih gotovo tudi Poetovio ni pogrešal. Obrt, trgovina in industrija so bile zelo razvite, posebno so se izdelovale posode za vsakdanjo potrebo, pa tudi grobne svetilke z različnimi označbami in podobami. Ohranilo se nam je ime opekarnarja Servijana, ki je imel svojo tovarno pri Zg. Hajdini, drugo opekarno smo že imenovali, pa tudi drugi predmeti, kakor razne steklenice, šalice, doze za dišave in razno orodje za domačo uporabo so bile domačega izvora. Potrebno steklo so izdelovale številne steklarne na Pohorju. Navadnejše sohe, spomenike, mozaike, kakor tudi ključavničarska in kovaška dela so izdelovali domači ro-

mesto pred dobrimi 100 leti. Takrat so šteli Ptuj med najvažnejša evropska trgovska mesta kakor Amsterdam, Frankfurt, Paris, Dunaj. Ko pa se je začela Odesa razvijati, je pritegnila nase žitno in prehodne trgovino z Italijo. To je bil za ptujske veletrgovske hiše hud udarec. Omejevale so se sedaj na prehodno trgovino notranjih dežel, Ilirije na ene strani in Ogrske ter Banata na drugi strani. Precejšen promet so imele z rogaško slatino, ki se je takrat izvažala iz Ptuja in je je šlo zlasti na vzhod veliko (po Dravi).

Drug hud udarec za ptujsko trgovino je bila železnica med Dunajem in Trstom. Nekaj let kasneje je stekla tudi mimo Ptuja železnica, ki je zvezala Pragersko z Budimpešto, ali prišli so tudi novi časi proste trgovine in proste obrti. Raznovrstna obrt, ki je nekdanj v Ptujju zelo cvela in razpečevala svoje izdelke daleč po svetu, je po malem ponehala, ker ni mogla vzdržati proste konkurence. Ohranila se je več ali manj, kolikor služi domačim potrebam. Najživahnejša pa je in ostane trgovina z domačimi pridelki in z živino.

Številke našega proračuna.

Budžetni predlog za leto 1922, ki ga je finančni minister predložil finančnemu odboru zakonodajne skupščine v pregled, predvideva: **izdatkov** 6258 milijonov in **dohodkov** 5256 milijonov dinarjev.

Izdatki so v budžetu sledeče razvrščeni:	
Vrhovna državna uprava	595 milij. D
Ministrstvo pravde	186 " "
prosvete	460 " "
vere	82 " "
notranje	138 " "
narodno zdravje	186 " "
zunanje	34 " "
finančno	829 " "
vojne in mornarice	1489 " "
gradjevine č.	273 " "
saobračaja	821 " "
pošte in tel.	238 " "
poljopr. in vode	114 " "
šume in rude	206 " "
trgov. in ind.	40 " "
soc. politike	414 " "
agrar. ref.	56 " "
Narodna skupščina	1 " "
Rezervni krediti	81 " "

Dohodki:

Carina in car. takse	418 milij. D
Trošarine	390 " "
Dobiček na aziu	810 " "
Davek na poslov. promet	400 " "
Komorska uprava	1 " "
Invalidski davek	36 " "
Državna posestva	62 " "
Začasni davek na imetje	597 " "
Izredna državna doklada	400 " "

kodelci, ki so bili zelo izurjeni. Umevno je, da je bilo dovolj trgovcev in gostilničarjev; da se je nahajala v Poetoviju neka vinska trgovina, smo že omenili in kdor je postavil svetišče Bogu vina, je bil gotovo vinski trgovec in ne pivce. Dragoceni predmeti, kakor predvsem boljše blago, obleka, dragulji, nakit, umetniške sohe in mozaike itd., posebno pa izbrana vina in olje so se dovažali iz Italije. Izvažali pa so se iz Poetovija sirovine, žito in vino.

Še mnogobrojnejše je bilo število malih uradnikov, pisarjev in slug, posebno pri carinskem uradu. Vojaštvo pa po Vespasianu ni igralo večje vloge.

Izmed javnih dobrodelnih naprav omenimo predvsem požarno brambo, ki je bila, kakor povsod v državi, izvrstno urejena. Pri posameznih svetiščih se je delila revežem hrana; med nižjimi sloji pa so obstajale posebne pogrebne bratovščine. Drugih dobrodelnih naprav, kakor bolnišnic in hiralnic stari vek ni poznal. Z zmago krščanstva je dobila javna dobrodelnost seveda večji pomen. Šol, kakor jih imamo sedaj, v starem

Različni dohodki	14 " "
Direktni davek	1806 " "
Državno gospodarstvo	1295 " "

Da se doseže ravnotežje v budžetu, bo finančni minister pooblaščen, da zaključi notranje posojilo v znesku 1 milijarde dinarjev po 6% obrestih. Posojilo bi se amortiziralo do leta 1940.

Gospodarstvo.

Narodno-gospodarski promet letošnje vinske letine.

Pod zgorajšnjim naslovom razpravlja neki dopisnik iz Dolenjske v „Slovencu“ z dne 19. novembra t. l. o težkočah, ki slonijo na valutarnih neprilikah in ki radi tega ovirajo gladko vnovčevanje letošnjega izbornega vinskega pridelka po primernih cenah. Ob zaključku svojih izvajanj stavi sledeči predlog v uvaževanje: „V Sloveniji naj se osnuje po krajevnih razmerah cela vrsta delniških družb vsaka z glavnico 10—20 milijonov kron z namenom, da pokupijo najboljši del našega vinskega pridelka ter ga z umnim kletarenjem hranijo do tedaj, da se naša valuta dvigne. Namen te akcije je, da obdržimo v domovini ne le blago, ampak da vzdržimo njega ceno. S tem krepimo naš kmetski stan, od katerega bolj ali manj uspešnega gospodarjenja zavisi vseh drugih stanov dobro in slabobit. V agrarni državi živimo; skrbimo v prvi vrsti za tisti stan, ki nas vzdržuje; le na tej podlagi moremo napredovati ter si pomagati.“ — Tako dopisnik v „Slovencu.“

V Ptujju se snuje delniška družba vinogradnikov „Vinaria“, ki zasleduje iste cilje, ki jih navaja predlog v „Slovencu“ in vendar so se našli kritiki, ki so čutili potrebo se obregniti v „Jugoslaviji“ in v „Straži“ nad to snujočo se delniško družbo vinogradnikov in sicer v taki obliki, ki izključuje vsak dvom, kakšen namen so imeli ti kritiki.

Tudi botrom „Vinarije“ je znano, da bi bila zadružna pot združenja vinogradnikov v svrhu vnovčevanja vinskega pridelka najidealnejša; saj se je pri prvem tozadevnem zborovanju pretresovala tudi v prvi vrsti ta stran. Ali dosedanje skušnje na tem polju so po vsestranskem razmotrivanju rodile soglasen sklep, da za sedaj še žalibože ne kaže staviti podjetje na zadružno podlago, ampak na delniško. Končni uspeh je itak edeninisti, ker je vinogradnikom prilika dana in sicer v prvi vrsti, da se udeležijo kot delničarji.

Kdor misli, da se naše gospodarske zadružne korporacije, ki se bavijo z vinsko kučijo, držijo strogo zadružne smeri, se jako moti in ne pozna njih delovanja in če bi se držale, bi ne mogle pri sedanjih razmerah niti životariti, temmanj prosperirati.

Gospodje kritiki imajo priliko se infor-

veku ni bilo. Takozvane mestne šole, ki so obstajale ob koncu starega veka v kulturnih središčih (Atene, Rim, Aleksandrija itd.) so se razlikovale od naših šol posebno potem, da ni bilo šolske obveznosti. Te šole so bile torej nekaka vseučilišča. Kljub temu je bila izobrazba v starem veku splošna. Analfabeti so bili samo najnižji sloji. Kakor drugod, so tudi v Poetoviju poučevali številni učitelji, ki so bili deloma tudi izobraženi sužnji. Pouk se ni raztezal samo na elementarno znanje (pisanje, računanje itd.) temveč so se gojile tudi razne proste znanosti in umetnosti, kakor pesništvo, govornišstvo, zvezdoslovje itd. Predvsem so se čitali klasični pisatelji Grkov in Rimljanov, v prvi vrsti seveda dela Vergilija (Enejida) in Homer (Ilijada in Odiseja), ki sta pomenjala Grkom in Rimljanom to, kar pomenja za nas sveto pismo t. je vzor dobrega, lepega in resničnega. Seveda je bilo razširjeno tudi praznovstvo, posebno magija in astrologija.

(Dalje prihodnjič.)

mirati v svoji bližini pri drugih sličnih gospodarskih zadrugah, kako težavno je njihovo delovanje. Slišali bodo, da zadrugarji poznajo svojo organizacijo le tedaj, če jim ta plača neprimerno dražje njihove pridelke in če jim prodaje mnogo ceneje njihove potrebščine, kakor ta ali oni trgovec. Ako pa je kedaj zadruga primorana se držati istih cen bodisi pri prodaji ali nakupu, kakor trgovec, tedaj je zadrugarjem zadruga že odveč ali vsaj postranska stvar, posebno, če nima lokala tik pred nosom članov. Tako je žalibože več ali manj pri vseh zadrugah, ne le pri vinarskih. Tako zadržno delajo tudi člani, ki se rekrutirajo iz inteligentnih slojev in če že pri teh ni najti zadružnega razumevanja, kako se naj to zahteva od kmetskih slojev. Zadružna smisel je pri nas še v početnem gibanju in ni dvoma, da se bo sčasoma vglobila v najširše sloje. Ali ravno pri vinarskih zadrugah je treba takoj soočetka krepke, na trdni zadružni smisli sloneče podlage in pri sedanjih cenah mnogo kapitala, ki ga navadna zadruga z o. z. ne premore in tudi pridobiti ne more.

Bivša „Weinbaugenossenschaft, katero nasleduje sedaj „Vinaria“, je bila zadruga z neomejenim poroštvom in vendar ni tako cvetela, kakor bi bila lahko, ako bi bilo med njenimi člani malo več zadružne smisli. Če bi se pa bila vrhtega še držala strogo zadružnega ideala, bi pa bila prišla bržčas že zdavnej na kant. Ni pa bilo slišati, da bi ji bili zainteresirani vinski trgovci metali polena pod noge, ker jim je bila konkurentinja.

Vzlic snujoče se delniške družbe vinogradnikov pa imajo kritiki „Vinarije“ še vendar prostora in prilike dovolj pokazati, kako se bolje dela. Hic Rhodus, hic salta neudeleženi opazovalec in konzument.

Vsak pač po svoje dela, dragi opazovalec moj, oni bolj iz gnoja žito, drugi bolj iz žita gnoj.

Dopisi.

Franc Pirkmaier †. V ponedeljek, 21. novembra je po dolgi mučni bolezni umrl v Ptujju, g. Franc Pirkmaier, nadučitelj in ravnatelj posojilnice v Framu, oče tukajšnjega vodje okrajnega glavarstva. Prepeljali so ga v sredo v Fram, kjer so ga v četrtek pokopali.

Sestre in bratje brez razlike strank in slojev pridite vsi na slavnostni večer Jugoslovanske Matice dne 1. decembra v Društveni dom. Pokažimo, da smo edini o vprašanju rešitve neosvobojenih bratov in sestra.

Podružnice Jugoslovanske Matice se obrača do vseh blagih src, dobrih rok in radodarnih ljudi. Ona rabi za slavnostni večer, ki ga namerava prirediti v večjem stilu na prihodnji narodni praznik, denarja, peciva, vina, sadja itd. Vsak najmanjši dar sprejme z veliko hvaležnostjo. Event. darovi se naj pošljejo preds. prof. dr. Kotniku, gimnazija ali tajnici rav. Šeligovi, Mladika. Odbor.

Miklavžev večer. „Športni klub“ v Ptujju priredi dne 4. decembra t. l. ob 20. uri v tukajšnjem „Društvenem domu“ Miklavžev večer za vse člane ter za po njih pripeljane goste. Tudi malčkom je vstop dovoljen v spremstvu starišev ali drugih odrastlih oseb. Darila sprejema dne 3. in 4. decembra do 12. ure g. Joško Bregant, pis. ravnatelj pri dr. Tone Gosaku, odvetniku v Ptujju. Vstopnine ni nikake, pač pa se hvaležno sprejemajo od gostov in drugih prijateljev radodarni doneski.

Mestna glasbena šola v Ptujju priredi v lastnih prostorih (Hrvatski trg 3) v soboto, dne 3. decembra ob 8. uri zvečer „Bethovnovih sonat.“ Predvajalo se bo: sonata D dur op. 12, F dur op. 24 (Pomlad). Kretzerova sonata A dur op. 47. Cene prostorov sedeži 5 din., stojišča 2 din., dijaki 1 din. Dne 10. decembra se vrši istotam interna, dne 17. decembra javna produkcija učencev glasbene šole.

Premestitev. G. okrajni ekonom Franc Matjašič je premeščen iz Ptuja v Ljutomer.